

Konstruktiv, destruktiv og bortredigeret vold 2. del

Første del af denne analyse fremsætter en række vidtrækkende påstande om mediedækningen af international vold på et ret spinkelt grundlag, kun to artikler. Analysen anskueliggør, hvorledes de opstillede "regler" for behandlingen af international vold kan benyttes i fortolkningen af medieindhold, men godtgør ikke, hvorvidt reglerne faktisk gælder i almindelighed. Denne opfølgning på analysen kommer nærmere ind på sidstnævnte spørgsmål.

For at efterprøve holdbarheden af analysens konklusioner kontaktede vi d. 1/9 2010 journalisten bag artiklerne "De renes land" og "Midt i en krænkelestid", Puk Damsgård Andersen, og spurgte, om hun andetsteds har behandlet "den vestlige og især amerikanske forbindelse til den pakistanske terror". Vi bemærkede, at hendes artikler ikke berørte, at "USA har været en af hovedsponsorerne bag den voldelige (stats)islamisme, som artiklerne ellers forsøger at forklare baggrunden for", samt at Ahmed Rashid, som citeres i artiklerne som en autoritativ ekspert på området, har beskrevet denne "vestlige forbindelse" relativt indgående.

Dernæst spurgte vi, om hun i andre artikler har overvejet, hvorvidt de amerikanske droneangreb mod "pakistanere og pakistansk territorium skaber terror rettet mod Vesten".

Puk Damsgård Andersen svarede dagen efter, at hun har behandlet dronespørgsmålet i talrige andre artikler "samt amerikanernes rolle i hele situationen", og foreslog, at vi søgte efter artiklerne på Infomedia. I forhold til droneemnet var det en god idé, da der knytter sig nogle specifikke nøgleord til emnet: "ubemandet" og "drone". Artikler om det andet tema – "den vestlige forbindelse", som Andersen kalder "amerikanernes rolle" – kan derimod vanskeligt indfanges med en Infomedia-søgning.

Andersen gjorde opmærksom på, at de forhold, vi rejste, ikke faldt inden for "vinklen" i de specifikke artikler, "som i stedet søgte at afsøge, hvad det også er ved pakistanerne selv, der gør dem til militante i visse tilfælde". Denne vinkel er selvfølgelig helt legitim at anlægge, og enhver artikel om voldsproblemer i Pakistan og omegn behøver jo ikke trække "vestlige forbindelser". Men måske nu og da ...

En søgning efter Andersens artikler om de amerikanske droneangreb resulterede i 17 avisartikler fra perioden 03.06.2006 til 01.08.2010 (se artikellisten nederst).¹ Tre af artiklerne er fra Kristeligt Dagblad, de resterende fra Morgenavisen Jyllands-Posten. I det følgende henvises til de enkelte artikler med de numre, de i kronologisk orden er tildelt i artikellisten.

En gennemlæsning af de 17 artikler giver indblik i mange forskellige aspekter af voldsproblematikker i Pakistan og Afghanistan. Andersen anlægger kritisk og kompetent forskellige vinkler på sine emner og lever gennemgående op til gængse journalistiske dyder. Sker dette inden for rammerne af de opstillede regelsæt i analysens første del eller ej?

1. Dækningen af vold og regelsættet for voldstyper

Artikelmaterialet giver ikke kun anledning til at se nærmere på Andersens behandling af dronespørgsmålet, men også anden politisk vold i området. Materialet kan betragtes som en forholdsvis, omend ikke helt tilfældig stikprøve af Andersens artikler om emnet.²

I første del af analysen hævdede jeg, at hovedparten af den internationale vold, som er genstand for mediernes bevågenhed, bliver indpasset i en af to voldskategorier: konstruktiv eller destruktiv vold. Passer dette på udplukket af Andersens øvrige artikler?

Krigen mod terror som overordnet fortælling

Andersen skriver inden for en "krigen/kampen mod terror"-tolkningsramme, også i artiklerne, fra tiden efter at Obama officielt havde droppet denne overskrift; udtrykket anvendes således i 10 af artiklerne (3, 4, 5, 7, 8, 11, 13, 15, 16, 17), i alle tilfælde uden journalistiske forbehold. Som udgangspunkt for tolkningen af Vestens adfærd og politikker er "krigen mod terror" en af flere mulige måder, hvorpå volden i området kan opdeles i en konstruktiv og en destruktiv type.

"Krigen mod terror"-tolkningsrammen griber international vold an på følgende måde: deres terror er problemet, mens vores krig (som evt. indbefatter ikke-militære aspekter) er måden, man forsøger at løse problemet på.

Den konstruktive volds bagmænd søger at opnå fred, sikkerhed og løsninger på aktuelle problemer. I artikelmaterialet bliver disse målsætninger nu og da eksplicit tillagt de vestlige aktører i området. USA og NATO presser på for "en langtidsholdbar løsning" i Afghanistan (8). USA og Vesten fokuserer på "at skabe fred i de sydlige provinser Helmand og Kandahar" (dvs. optrapper deres krigsaktiviteter). Forsøget på at skabe fred sættes derudover lig med bestræbelsen på at "vinde krigen" (17). Ligeledes arbejder man efter "en strategi, der sigter mod at overgive ansvaret for [Afghanistans] sikkerhed i 2014" (17).

Vesten fremstilles dog først og fremmest som en konstruktiv voldsmagt i kraft af sin bekæmpelse af den "terror" og de "militante", som befolker samtlige artikler ("terror" optræder i alle artikler undtagen 14, mens de "militante" ikke figurerer i artiklerne 11 og 15).

To ting står altså fast: 1. Vi og vores allierede har overordnet konstruktive målsætninger, 2. terrorisme og militante grupper er hovedproblemet. Langtfra at være en hæmsko for kritisk journalistik udgør disse præmisser et ståsted, hvorfra Andersens kritiske journalistik udfolder sig.

Kritisk og konstruktiv journalistik om krigen mod terror

Journalistikken spiller på et taktisk plan almindeligvis en konstruktiv og kritisk rolle i den fortløbende debat om, hvordan terrorproblemet bedst takles, hvor gode eller dårlige udsigter der er til en løsning, hvilket miks af militære og civile tiltag der er påkrævet, hvilke fejl man har begået og begår. I denne bestræbelse er granskningen af, hvilke årsager der er til problemet, selvsagt centrale.

Således også hos Andersen. Hendes artikler rummer forskellige synspunkter på, hvorledes terrorproblemet skal håndteres. Syv artikler (1, 5, 7, 9, 10, 12, 15) peger på manglende udvikling og uddannelse i især Pakistans stammeområder som årsager til, at de militante samt deres ekstremistiske "tankesæt" har vundet fodfæste. F.eks. nævnes det i en artikel, at en effektiv bekæmpelse af Taleban i Pakistans stammeområder ud over en bedre koordineret militær indsats mellem USA og Pakistan kræver uddannelse, jobmuligheder og infrastruktur (12): "Stammeområderne bør ikke "alene angribes ud fra en militær strategi"; og "der skal andet og mere end en militær strategi til at opnå en langsigtet løsning i stammeområderne" (12).

I en anden artikel frygter en familie fra Waziristan, "at det vil blive en uendelig krig, hvis ikke Vesten og den pakistanske regering tænker i andre baner end blot den militære" (15): skolegang og jobmuligheder vil give de unge mænd alternativer til at gribe til våben.

Indimellem gives anvendelse af vold forrang i løsningsforslagene. F.eks. lægger Andersen sin egen autoritet bag følgende ord: "Med en analfabetisme på over 80 pct. og ringe jobmuligheder er det essentielt at få en udvikling i gang i stammeområdet for at stabilisere Pakistan og Afghanistan. Men før dette kan ske, må [det pakistanske militær] rydde op i de militante grupper, der reagerede voldeligt og prompte på meldingen om en ny operation i Waziristan." (10) At "rydde op" bruges også i en anden artikel (8) til at beskrive "operationer", som fører til død, lemlæstelse og ødelæggelse. Andersen mener ligeledes, at Danmark må bakke op om den pakistanske hærs aktioner i stammeområderne (11).

Med udgangspunkt, oftest implicit, i spørgsmål såsom, "hvordan den pakistanske regering og hær får nedkæmpet de militante grupper" (10), og hvad der er "vejen frem for at stoppe den pakistanske Taleban-bevægelses angrebslyst" (16), rummer artiklerne forskellige bud på, hvilket blandingsforhold af vold og civile tiltag der bedst kan få bugt med problemet. "En militær indsats er ikke nok til at forhindre udklækkelsen af nye terrorister" (12), men dog altid en del af opskriften.

Kritiske perspektiver på Vesten fra særligt berørte lokalbefolkningers side findes ligeledes i en del artikler (1, 7, 9, 12, 15, 16). Som korrespondent i det ekstremt USA-kritiske Pakistan må kritiske synspunkter på Vestens rolle i området høre til Andersens dagligdag; Andersen lever op til det professionelle krav om at gengive holdningerne hos folket på gaden og i bjergene.

Andersen gør dog sjældent mere end at referere denne, i øvrigt sjældent særligt radikale kritik; den benyttes ikke som udgangspunkt for yderligere journalistisk granskning; i stedet fremstilles kritikken undertiden som symptom på den pakistanske terrorkultur eller som en følelsessag.

Den konstruktive vold er ikke nødvendigvis uproblematisk. Men den udgør gennemgående kun et problem, i den udstrækning den ikke effektivt formår at håndtere vores hovedproblem: den destruktive vold, terrorismen og dens grobund.

Ikke til diskussion

Overholdelse af reglerne for voldstyper implicerer, at den ellers kritiske og konstruktive journalistik er afskåret fra at berøre en lang række af forhold og problematikker, f.eks.:

- Intet sted overvejes det, hvorvidt USA's og NATO's tilstedeværelse og fremfærd i området i sig selv udgør et problem, der bør løses.
- "Hvad skal man gøre for at stoppe NATO's, USA's og den pakistanske stats mange angreb?" er ikke et spørgsmål.
- Intet sted spørges der til den vestlige krigsførelses årsager og betingelser.
- Om der ligger et særligt krigerisk "tankesæt" til grund for Vestens adfærd, er ikke en mulighed.
- Om vores deltagelse i aggressionskrige og besættelser har en grobund i krigsfremmende uddannelses- og informationssystemer på hjemmefronten, er ikke et emne.
- Om der kunne være andre målsætninger på spil hos de fremmede krigsmagter end terrorbekæmpelse, fred og sikkerhed, er ikke en overvejelse værd.
- Om der er økonomiske (f.eks. energiforsyning, krigsindustri) og bredere strategiske hensyn (f.eks. inddæmning af Rusland, Kina og Iran) på spil snarere end terrorbekæmpelse, kommer ikke i betragtning.
- Der er selvsagt ingen overvejelser om, hvorvidt voldelig modstand er påkrævet for at komme de fremmede magters ødelæggelse til livs.

Vestens samt den pakistanske stats vold er simpelthen et – evt. proaktivt – modtræk mod terror. Pointen her er ikke, at de ovennævnte forhold tages op til overvejelse og afvises. Pointen er, at de ikke indgår i de perspektiver, der anlægges – og at de ikke, end ikke forsøgsvist, *kan* benyttes som udgangspunkt for en journalistisk undersøgelse af vores egne og vores allieredes handlinger. Sådanne overvejelser kan ikke forekomme i en journalistik, der, som Andersens, opererer ud fra regelsættet om, at vores vold er konstruktiv i sit sigte, og deres vold er destruktiv.

2. Dækningen af droneangrebene og regelsættet for voldsrelationer

Droneangrebene beskrives som "målrettede" angreb (3, 5), "nålestiksoperationer" (1), "præcisionsbombninger" (4), der skal "få styr på" militante (9), "dæmme op for militante islamister" (1) og "rydde op langs grænsen til Pakistan" (8). Målene for angrebene angives som "Al-Qaida og Taleban-folk" (5), Taleban-lederen Baitullah Mehsud (10), folk, som deltager i "hellig krig mod Vesten" (3), "hellige krigere" i øvrigt (2, 15), "militante" (1, 3, 9, 13, 14), "specifikke, terrorrelaterede mål" (12) og "terrorister" (4, 11). Altså løsningsorienteret, konstruktiv vold. I intet tilfælde er droneangrebene, som indtil nu har kostet langt over 1.000 mennesker livet, artiklens hovedemne.

At bombningerne rammer civile, nævnes i artikel 4 og 12; i artikel 4 er det en internt fordrevet pakistaner, der peger på civile ofre; i artikel 12 er det redaktøren for det pakistanske Daily Times, der gør opmærksom på, at bombningerne har civile omkostninger. Sammenholdt med de opgørelser over angrebenes civile og militante ofre, som blev omtalt i analysens første del, kunne man

argumentere for, at artiklernes markante fokus på droneangrebene militære karakter bærer præg af en ubalance.

Artiklernes generelt kritisk-konstruktive tilgang til "krigen mod terror" viser sig også sine steder i behandlingen af droneangrebene. I overensstemmelse med Andersens uddannelses- og udviklingsdagsordenen bemærkes et sted, at en islamisk lærd samt et dusin andre ledere fra Waziristan mødtes med en amerikansk udviklingskonsulent for at bede om amerikanske investeringer i deres område: "De havde brug for at blive hørt af det internationale samfund og ikke blot bombet af amerikanernes ubemandede fly." (7) Denne påpegning af, at den militære indsats bør bakkes op af en civil indsats, understøtter dronebombningernes konstruktive profil – hvor utilstrækkelig den end er.

Den pakistanske utilfredshed med USA's politikker i området nævnes også i relation til droneangrebene. En artikel nævner, at befolkningen i Pakistans stammeområder "for længst [har] fået nok af amerikanske angreb fra ubemandede fly og anklager om et militant tankesæt" (17), anklager, som Andersen i øvrigt indgående har søgt at underbygge i sin journalistik.

De nærmere omstændigheder omkring droneangrebene belyses ikke. F.eks. giver ingen af artiklerne et bud på, hvor mange menneskeliv angrebene har kostet. Artiklerne kommer ikke ind på, hvorfor USA har valgt at forfølge en så aggressiv kurs over for Pakistan (undertiden med skarpe protester fra det officielle Pakistan til følge foruden folkelige fordømmelser og en tiltagende fjendtlig indstilling over for USA og Vesten blandt befolkningen), og hvilken konflikttænkning der ligger bag.

Fænomenet er tilstrækkeligt, omend implicit forklaret med vendinger som "krigen mod terror", "rydde op langs grænsen", "få styr på" militante, bekæmpe hellige krigere – den slags ting, som konstruktive voldsmagter laver, når de opererer i et land, der er "arnested for international terrorisme" (12), "terroristernes tilflugtssted" (4), "den store terroristfabrik" (16).

"Krigen skaber terror"-synspunktet

I analysens første del hævdede jeg, at "i en kultur, der håndhæver voldsreglerne, opfattes det typisk som benægtelse eller undskyldning af terror at foreslå, at den destruktive vold kunne være en konsekvens af vores konstruktive vold." Denne logik udfoldes i artikel 16, hvor det bemærkes, at den pakistanske udenrigsministers angivelige bemærkning om, at en mislykket terroraktion i New York var en "forventelig" følge af droneangrebene, af den pakistanske engelsksprogede avis The News "blev opfattet som »retfærdiggørende på Talebans vegne snarere end et udtryk for, at Pakistan vil forfølge terrorproblemet på egen grund«."

I samme ånd står der et sted: "[Hamid] Karzai bliver også bebrejdet for ikke at gøre nok i kampen mod Taleban. Han har flere gange kritiseret USA og Nato for at slå civile ihjel i den vestlige del af landet." (8) Underforstået: kritik af vores drab på civile vidner om manglende stålsathed i "kampen mod Taleban". Det tankesæt, der ligger til grund for sådanne udsagn, er et interessant emne, men skal ikke beskæftige os videre her.³

Det forekommer imidlertid også, at "krigen skaber terror"-synspunktet gengives. En redaktør for den pakistanske avis Daily Times citeres for, at droneangrebene, "selvom de er rettet mod specifikke,

terrorrelaterede mål”, ofte rammer civile: ”Det betyder, at for hvert nyt angreb bliver der dræbt militante, men samtidig skabt flere unge mænd med et militant tankesæt.” (12)

Efter terrorangrebet på Hotel Marriott i Islamabad d. 20. september 2008 beretter Andersen, at ”mens pakistanerne tæller deres sårede, retter vreden sig mod USA. Det var indirekte amerikanernes skyld, at en selvmordsbomber, der ifølge det pakistanske indenrigsministerium kommer fra stammeområdet og tilhører pakistansk Taleban, valgte at køre en lastbil med 1.000 kg sprængstof op foran lørdag aftenes festligheder på Marriott Hotel, lyder budskabet.” (3)

Som tonen i citatet måske indikerer, tages dette ”budskab” ikke videre seriøst. Det er først og fremmest et indtryk af en oprevet folkestemning – ”vreden mod USA” – læserne efterlades med.

En anden artikel om terrorangrebet mod Hotel Marriott-terrorangrebet kommer ind på samme emne. Med droneangrebene sættes

”målrettede operationer ind mod specifikke Al Qaida- og Taleban-folk. Operationer, der er aldeles upopulære blandt pakistanerne, og som blev udråbt som årsag til bomben på Hotel Marriott. Også blandt familier, der mistede deres kære, da hotellet brændte ned.

Waheed mistede sin søster Shabana, der efterlader fire døtre. Han mener, at det var amerikanerne, der »smadrede Shabana«.

»Selvfølgelig er der pakistanere, der sprænger sig selv i luften. Det kunne jo aldrig være vesterlændinge, for de har ikke lyst til at dø. Men disse mennesker er desperate, de er uuddannede, og de ser ikke andre muligheder. De er selv blevet angrebet så mange gange, så jeg kan godt forstå, at de nogle gange vælger den vej. Det er de blevet presset til af Vesten,« sagde Waheed, da hans søster var blevet begravet.» (5)

Denne subjektive reaktion fremstår noget overdrevet i lyset af det, der objektivt reageres imod: ”målrettede operationer [...] mod specifikke Al Qaida- og Taleban-folk”.

Om samme emne hedder det, at ”pakistanerne [...] opfatter attentatet som et svar på militærets og USA's krig mod de militante i stammeområderne, og det brændende hotel blev Zardaris ilddåb som ny præsident. Det står klart, at islamiske terrorister har for let adgang til selvmordsangreb midt i hovedstaden.” (6) Hvis ”pakistanernes” opfattelse her, for en gangs skyld, var blevet benyttet som grundlag for den videre journalistiske refleksion, kunne den afsluttende, autoritative konklusion i stedet have været: ”Det står klart, at USA's bombninger i stammeområderne nu også rammer hovedstaden i form af selvmordangreb.”

Men det ville selvfølgelig være en upassende konklusion i en journalistik, der 1. stort set uden undtagelse lader ”krigen skaber terror”-tanken være noget, menige pakistanere ”mener” og ”opfatter”, 2. ofte omtaler de militante og ekstremistiske tankesæt, der præger den pakistanske kultur. Førstnævnte læses uundgåeligt i lyset af sidstnævnte. Selv moderat kritiske synspunkter på ”krigen mod terror”-fænomenet omfattes af subjektivering: ”Desuden føler mange, at Pakistan gør absolut mere end rigeligt i kampen mod terror, som de mener er skabt af USA.” (6)

Samme kildedistancering, som ellers er god journalistisk tone, markeres ikke over for de udlægninger af fænomenet, som er autoriserede i vores del af verdenen. Man støder ikke på udsagn

som: "USA hævder/mener, at målet for angrebene er terrorister" eller "NATO har den opfattelse, at terrorisme i Afghanistan er et problem, der bør bekæmpes militært".

Den måske skarpeste kritik af droneangrebene bliver leveret af en pakistansk internt fordrevet, Muhammed, som i en artikel fra oktober 2008 beretter, at han "i april var [...] vidne til amerikanernes angreb i Damadola, hvor 85 studerende i en koranskole blev dræbt. Hvad har de gjort? De er alle uskyldige." (4) Damadola er gennem tiden blevet angrebet flere gange af USA's ubemandede bombefly med mange civile ofre til følge. Imidlertid har der ikke været nogen officielle forlydender om et amerikansk angreb i april 2008. Den 14. maj 2008 blev angiveligt mellem 12-14 mennesker dræbt i et droneangreb nær Damadola, men målet var her boligbebyggelse, ikke en koranskole.

Hvorfor taler Muhammed da om et amerikansk angreb mod en koranskole i april 2008? Hvor kommer de 85 dræbte fra? Refererer hans udtalelse til et andet, velkendt angreb? Eller fandt et droneangreb sted i april 2008, uden at nogen medier rapporterede om det?

Sådanne spørgsmål er det nok svært at finde svar på. Væsentligere i denne sammenhæng er, hvorfor Andersen tilsyneladende ikke stillede sig selv sådanne spørgsmål, da Muhammed omtalte angrebet over for hende.

Man må gå ud fra, at Andersen ikke forinden var bekendt med et sådant angreb i april 2008 og som professionel journalist ville have spurgt ind til oplysningen for at få afklaret, præcis hvad Muhammed refererede til. Derefter ville hun vel faktisk tjekke udsagnet og – hvis der var noget ved Muhammeds version, som ikke stemte – på den ene eller anden måde korrigere for Muhammeds ukorrekte information i artiklen eller bemærke, at der i øvrigt ikke fandtes nogen forlydender om hændelsen, således at læserne ikke blev præsenteret for uunderbygget eller fejlagtig fakta om så vigtig en hændelse.

"Så vigtig en hændelse"? Ja, hvis forlydender om et angreb mod en koranskole, hvor 85 blev dræbt, "alle uskyldige", ikke er af særlig betydning, er det måske ikke så mærkeligt. I journalistik faktatjekker man selvfølgelig vigtige påstande, der rummer ny viden, men der må også være en bagatelgrænse.

Mit bedste bud på en forklaring er, at Muhammeds formentlig fejlagtige oplysning falder under denne grænse, og at det skyldes, at ofre for vores og vores allieredes vold har ringe værdi – er "unworthy victims" med Edward Herman og David Petersons term – mens ofre for vores fjenders vold har stor værdi (ofrenes værdi er groft sagt den inverse funktion af gerningsmændenes værdi). Dertil svarer vidt forskellige procedurer for den journalistiske behandling af hændelser, der involverer "værdige" vs. "uværdige" ofre, også mht. efterprøvning af fakta og de ressourcer, der sættes af til at få klarhed over de basale objektive karaktertræk ved begivenhederne (antal ofre, tid, sted osv.).

Hvis Andersen i stedet havde interviewet en pakistaner, der omtalte et for hende ukendt Al-Qaida-angreb på et universitet i Islamabad, der havde kostet bare et enkelt menneske livet, ville hun med al sandsynlighed have undersøgt påstanden og ikke viderebragt den ukorrigeret, hvis den ikke holdte.

Bortredigering?

Er der så tale om "bortredigering"? For at opsummere de centrale observationer omkring dækningen af droneangrebene og "krigen skaber terror"-aspektet ved "krigen mod terror":

- Droneangrebene bliver nævnt i en relativt stor del af Andersens artikler; der er ikke på nogen måde tale om, at fænomenet forties.⁴ USA vedkender sig i øvrigt også officielt de droneangreb, som udsletter "high value targets", ellers ikke. Denne officielle amerikanske bortredigeringspolitik kommer artiklerne ikke ind på.
- Imidlertid berøres det sjældent, at droneangrebene dræber civile og kunne skabe terror og grobund for terror.
- Hvor "terror skaber krig"-synspunktet gengives, optræder det med en enkelt undtagelse (artikel 12) i citater fra menige pakistanere, uden at emnet uddybes. Da artiklerne foruden er præget af et fokus på militante og ekstremistiske tankesæt i den pakistanske kultur, og da deres land kaldes "terroristfabrik" m.m., fremstår "terror skaber krig"-tanken snarere som et udslag af en allerede problematiseret ekstremisme end en selvstændig, objektiv problemstilling. Denne journalistiske praksis kan fortolkes som et forsøg på at løse den basale professionelle opgave om at videreformidle "pakistanske perspektiver" uden samtidig at begå klare brud på reglerne for, hvordan international vold bør dækkes.
- De regelbrydende udsagn fra menige pakistanere hører derfor snarere til den virkelighed, artiklerne problematiserer og søger at forklare, end de benyttes som legitime tolkninger af denne virkelighed.
- Skønt det altså hænder, at droneangrebene af andre bliver rejst som problem, bliver fænomenet ikke angrebet med den løsningsorienterede tilgangsvinkel, Andersen rutinemæssigt anlægger, når det er den destruktive vold, der behandles.

Dækningen af droneangrebene er altså præget af bortredigering i overensstemmelse med regelsættet for relationen mellem konstruktiv og destruktiv vold. Hvis bortredigeringsfænomenet også antages at inkludere "subjektivering" (eller manglende objektivering) af de ureglementerede synspunkter på forholdet mellem konstruktiv og destruktiv vold samt manglende tematisering af "krigen skaber terror" som et problem i sig selv, der påkalder sig løsningsforslag, er bortredigeringen i de behandlede artikler ret gennemført.

3. "Den vestlige forbindelse" og regelsættet for voldsrelationer

I artikelmaterialet alluderes der til "en vestlig forbindelse" et enkelt sted. Under mellemrubrikken "Et vestligt skabt monster" gengives et citat af Shah Bul Aziz Tajik fra avisen The News: "[Det pakistanske] efterretningsvæsen, der opererer med økonomisk hjælp fra USA og andre, hjalp engang til med at skabe dette Frankensteins monster [Taleban], som nu er løbet efter sine skabere."

Herefter uddyber Andersen: "Frankensteins monster alias Taleban og andre militante grupper har sprængt sig ind i kernen af det pakistanske samfund." Nærmere forklares det ikke, i hvilken forstand Taleban er "et vestligt skabt monster". Hvis sagen er, at USA har ydet økonomisk bistand til den

pakistanske efterretningstjeneste, som så på sin side har hjulpet til med at skabe Taleban, virker det noget overdrevet at tale om "et vestligt skabt monster".

Skønt USA også mere direkte støttede Taleban i regimets første leveår, er det i alle tilfælde en misvisende påstand, at Taleban skulle være skabt af Vesten/USA eller det pakistanske efterretningsvæsen; der ligger mange andre årsager bag Taleban-bevægelsens opkomst end vestlig eller pakistansk indblanding i Afghanistan. Artiklen kunne have grebet chancen til at gå nærmere ind på de måder, Vesten/USA konkret har ydet direkte bidrag til Taleban-regimet samt andre fundamentalistiske, voldelige kræfter i området, men tager ikke tråden op.

I øvrigt står der ikke noget om en "vestlig forbindelse" i artikelmateriale.

I sit svar på vores forespørgsel indikerede Andersen, at hun er bekendt med Rashids behandling af vestlig sponsorering af voldelig islamisme i Pakistan, og mente, at denne vinkel er "relevant". Derfor virkede det som en god idé at læse de artikler af Andersen, hvor Ahmed Rashid nævnes, for at finde eksempler på Andersens behandling af "den vestlige forbindelse".

En Infomedia-søgning viser, at Ahmed Rashid figurerer i 13 af Andersens artikler, heriblandt et længere interview.⁵ I disse artikler giver Rashid mange bud på, hvori problemerne med terror og islamisme består, samt hvorledes de bør imødegås af Vesten og Pakistan med vold, magt og andre politiske initiativer. Intet sted kommer Rashid dog ind på vestlig støtte til Taleban-bevægelsen og islamiseringen af den pakistanske stat og dens institutioner.

For så vidt underbygges konklusionen i den første del af analysen: "Den islamismekritiske Rashid, der peger på den pakistanske stat og kultur som det umiddelbare ophav for terrorisme, kan bruges. Den islamismekritiske Rashid, der trækker tråde til Washington, går derimod ikke an."

I 12 af de 13 artikler præsenteres Rashid som "ekspert" i spørgsmål omkring Taleban eller Pakistan. Intet sted nævnes det, at han i de senere år også har tjent som rådgiver for den amerikanske general David Petraeus, den tidligere øverstkommanderende i Irak og nu Afghanistan, samt den amerikanske udsending til Afghanistan Richard Holbrooke. Rashids egen vestlige forbindelse får læseren ikke noget at vide om; angiveligt er der ikke noget potentielt kompromitterende for Rashids uafhængighed som ekspert og analytiker ved dette. Artiklerne holder sig her til en af krigsjournalistikkens grundregler: En given kilde er ikke en partskilde, så længe den er på vores hold eller tager vores parti.

En anden internationalt kendt pakistansk forfatter og journalist, Tariq Ali, der ikke er mindre ekspert i pakistanske spørgsmål eller mindre islamisme-kritisk end Ahmed Rashid, men dog forholder sig mere principielt kritisk over for den aktuelle vestlige indblanding i området, er derimod ikke nævnt i nogen af Andersens artikler.

Bortredigeringen slår tilsyneladende stærkere igennem ift. "den vestlige forbindelse" end "krigen skaber terror". Dette er ikke overraskende. Regelsættet for voldsrelationer kan nok bedst forstås som en måde at opretholde regelsættet for voldstyper. Så længe øget destruktiv vold kun konciperes som en indirekte og utilsigtet konsekvens ved den konstruktive vold (som i tilfældet med "krigen skaber terror"), forplumres den skarpe opdeling mellem konstruktiv og destruktiv vold måske en smule, men der rokkes ikke nødvendigvis ved voldstypernes hhv. konstruktive og destruktive *sigte*. Hvis øget destruktiv vold derimod diskuteres som en direkte og mere tilsigtet konsekvens af de

konstruktive voldsstaters politikker (som i tilfældet med "den vestlige forbindelse"), bliver det en større udfordring at opretholde regelsættet for voldstyperne.⁶

4. Afrunding

I sit svar til os bemærkede Andersen, at de vinkler, vi nævnte, var "ligeså relevante" som den vinkel, hun havde anlagt i artiklerne "De renes land" og "Midt i en krænkelestid", men at hendes vinkel ikke har været behandlet så ofre som de vinkler, vi efterspurgte.

Mht. det sidste indikerer artikelmateriale, der som nævnt er præget af et markant fokus på pakistanske "tankesæt" samt manglende udvikling og uddannelse i Pakistan, at det forholder sig omvendt: hendes vinkel – "hvad det også er ved pakistanerne selv, der gør dem til militante i visse tilfælde" – behandles oftere og mere grundigt. Jeg vil formode, at dette også gælder for mediedækningen i øvrigt.

Artikelmateriale indikerer, at Andersens synspunkt om, at vores vinkel er "ligeså relevant" som fokuset på strengt pakistanske årsager til pakistansk terror og vold, snarere afspejler en journalistisk selvforståelse end en journalistisk praksis. Jeg vil tro, at Andersen karrieremæssigt står sig bedst ved ikke at forveksle de to ting: Hvis hun greb "krigen skaber terror"- og især "den vestlige forbindelse"-emnerne an med samme kritiske grundighed, hun i øvrigt praktiserer, ville hun formentlig få problemer med sine arbejdsgivere. Hvis ikke, kan man kun opfordre Andersen til at bringe sin praksis mere i overensstemmelse med sin overbevisning.

Denne analyse har fokuseret på, hvad der bliver skrevet og ikke skrevet om politisk vold i Pakistan-Afghanistan-området, og sammenholdt dette med de opstillede regelsæt for behandlingen af international vold. Derimod er forholdet mellem Andersens dækning og (en mindre partisk repræsentation af) realiteterne kun marginalt blevet berørt, ligesom den menneskelige side af sagen ikke er blevet behandlet.

Ofre for droneangrebene er ikke bare "ofre", "militante" eller "civile". De er f.eks. drenge og piger, kvinder og mænd, som hen imod afslutningsceremonien ved en begravelse af et andet offer for droneangreb blev sprængt i stykker af missiler fra ubemandede bombefly (angrebet fandt sted 23. juni 2009 i Sydwasiristan). De mennesker, der fjernstyrer disse fly fra en militærbase i Nevada, havde formentlig fået instrukser om, at der her var nogle "militante" eller "terrorister", der skulle opsøges af deres Reaper- eller Predator-dronefly og præcisionsbombes med Hellfire-missiler. For nu bare at præsentere en brøkdel af den kontekst, der bliver destruktive voldsaktioner til del i mainstream-medierne ...

Vi kontaktede Puk Damsgård Andersen igen d. 5/9 og spurgte, om hun kunne nævne nogle titler på artikler omhandlende "den vestlige forbindelse", da det ikke er ligetil at få fat på disse artikler med en Infomedia-søgning. Hun har endnu ikke svaret os.

5. Forslag til videre læsning

For et alternativt perspektiv på "krigen mod terror"-fænomenet kan Edward Herman og David Petersons artikel [There Is No "War on Terror"](#) anbefales.

Max Kantars [International Law: The First Casualty of America's Drone War](#) rummer en god analyse af dronekrigen med et mere indgående fokus på dens politiske baggrund og menneskelige omkostninger. Ligesom hos Andersen er der selvfølgelig ikke tale om nogen ren repræsentation af fænomenet. Kantar benytter international lov som indgangsvinkel og standard – et muligt, mere upartisk og mindre diskriminerende alternativ til den gældende standard: Vores vold er godartet, og ofrene for vores vold er derfor ondsindede eller af ringe værdi.

Der findes i øvrigt en stor mængde "ureglementeret" information om de emner, denne analyse har berørt. Kontakt redaktion@medieoplysning.dk, hvis du søger eller vil anbefale yderligere information om emnerne.

Artikelliste

1. Wasiristans unge håb

Jyllands-Posten 03.06.2008

2. Terroristernes tilflugtssted

Jyllands-Posten 04.06.2008

3. Pakistans sorte lørdag

Jyllands-Posten 22.09.2008

4. De flygtede fra krigen mod terror

Kristeligt Dagblad 18.10.2008

5. Terrorkrigens østfront

Jyllands-Posten 26.10.2008

6. Demokratiet og terroristerne sejrede

Jyllands-Posten 27.12.2008

7. Wasiristans ukendte stemmer begynder at tale

Kristeligt Dagblad 30.06.2009

8. Fem år mere med borgmesteren i Kabul

Jyllands-Posten 20.08.2009

9. Pakistans pæne hjørne

Jyllands-Posten 05.10.2009

10. Kampen mod de uovervindelige

Jyllands-Posten 17.10.2009

11. Pakistan-forbindelser er tæt på kernen i terrorkrigen

Kristeligt Dagblad 29.10.2009

12. Reporter på grænsen

Jyllands-Posten 20.11.2009

13. Analytisk set: Pakistan lukker det ene øje

Jyllands-Posten 29.01.2010

14. Talebans sjæl er ikke til salg

Jyllands-Posten 31.01.2010

15. Bjergfolket, som ingen kan besejre

Jyllands-Posten 04.04.2010

16. Bombe mod partnerskabet

Jyllands-Posten 16.05.2010

17. Pakistan holder verden som gidsel

Jyllands-Posten 01.08.2010

¹ Søgestrengen "Puk Damsgård" <and> (drone* <or> ubemand*) blev benyttet.

² Ift. emnet politisk vold i Pakistan overhovedet rummer udvælgelsesmetoden en vis bias, idet søgeordene garanterer, at artiklerne til dels retter fokus mod USA's vold.

³ Det er korrekt, at Karzais kritik af civile ofre bragte ham i miskredit i Vesten og banede vejen for et intensivt mediefokus på den korrupsion og udemokratiske adfærd, som i øvrigt havde præget hans styre helt fra begyndelsen; denne kritiske bevågenhed bliver Karzai-styret til dels stadig udsat for, omend han ikke længere er i decideret bad standing.

⁴ Andersen har derudover formentlig behandlet emnet i andre artikler, da droneangrebene ikke nødvendigvis beskrives som sådan i alle hendes artikler offentliggjort på Infomedia, og da nogle af hendes artikler om emnet muligvis ikke indgår i Infomedias database. Dog er det usandsynligt, at hun har skrevet andre Infomedia-artikler, hvor droneangrebene er hovedemnet.

⁵ De fundne artikler er "Midt i en krænkelestid", Jyllands-Posten 13.06.2010, "Terroristerne fra de renes land", Jyllands-Posten 13.06.2010, "Bombe mod partnerskabet", Jyllands-Posten 16.05.2010, "Den ultimative test i Marjah", Jyllands-Posten 14.02.2010, "Den hemmelige krig flytter sig", Kristeligt Dagblad 16.12.2009, "Uhyret med de mange ansigter", Jyllands-Posten 20.09.2009, "Vesten søger ny ven", Jyllands-Posten 19.08.2008, "Terroristernes tilflugtssted", Jyllands-Posten 04.06.2008, "Interview: Taleban på fremmarch", Jyllands-Posten 19.05.2008, "Al Qaida truer Europa", Jyllands-Posten Vest 06.09.2007, "Terror i Europa: Her styrer stammerne", Jyllands-Posten Vest 06.09.2007, "Præsident presset op i ringhjørnet", Jyllands-Posten Vest 16.05.2007, "Den pakistanske krise", Jyllands-Posten 18.03.2007.

⁶ Ahmed Rashids virke er dog et eksempel på, at det ikke er umuligt at imødekomme denne udfordring.